

Menno Simons had pioniersgeest

Willem Ouweneel

Het is er dan toch eindelijk van gekomen: zaterdag heb ik met enkele familieleden het monument van Menno Simons in de buurt van Witmarsum bezocht. Het staat op de plek waar hij in een kapel zijn eerste doopsgezinde preken heeft gehouden (1536). In 1496 was hij in Witmarsum geboren, dus was hij veertig jaar toen hij zijn pastoraat neerlegde, uit de Rooms-Katholieke Kerk trad en voorman van de doopsgezinde beweging werd.

We hebben maar meteen van de gelegenheid gebruik gemaakt om het kleine, aardige doopsgezinde kerkje in het naburige Pingjum te bezoeken. Naar het toenmalige overheidsvoorschrift ziet het er van buiten uit als een gewoon woonhuis. Menno heeft dat kerkje trouwens niet gekend; het werd pas zo'n veertig jaar na zijn dood (1561) gebouwd. De Mennonieten moet men niet verwarren met de fanatieke Wederdopers zoals Jantje van Leiden, die in Münster een tijdlang een waar schrikbewind uitoefende. Menno Simons moest van deze radicalen niets hebben. De doopsgezinde beweging is dan ook heel vredelievend van aard; traditioneel weigerde zij zelfs alle krijgsdienst.

Ik ben die Mennonieten op allerlei momenten in mijn leven tegengekomen. In Duitsland heb ik meermalen in Mennonienkerken geprekeet, eenmaal zelfs voor een schare van vierhonderd keurige Russisch-Duitse Mennonienjongeren: de meisjes met rokken en vlechten. Achterin zaten enkele leiders om een oogje in het zeil te houden. Zo rechtzinnig en conservatief als deze Mennonieten waren, zo vrijzinnig zijn de tegenwoordige doopsgezinden in Nederland - op de gemeente van Ouddorp (Goeree) na. Toen die gemeente tot acht leden geslonken was, trok zij de evangelisch gezinde ds. Johannes Smink aan, die er een bloeiende kerk van zo'n 250 leden van heeft gemaakt. Ik heb meermalen in deze gemeente geprekeet.

De Mennonieten kwamen we ook in Pennsylvanië tegen, in de uiterst rechtse variant van de 'Amish'. Dat is de groepering waaruit Floyd Landis voortkwam, de winnaar van de Tour de France in 2006, die zojuist zijn gele trui heeft moeten inleveren wegens doping. We reden door de dorpen en velden van de Amish, die veelal nog rondrijden in koetsen, de minder strengen in auto's met zwartgeverfde bumpers. Ze ploegen met paarden en dragen zelfs geen knopen. Toen we een foto maakten, kregen we hun geschreeuw naar ons hoofd, want gefotografeerd worden - daar houden ze niet van. Nou ja, kan ik me achteraf ook wel voorstellen. Pas geleden kwam ik opnieuw met de Mennonieten in aanraking toen ik gepolst werd over de mogelijkheid te komen preken in Mennonietengemeenten in het Zuid-Amerikaanse Paraguay. Er zijn daar hele dorpen en landstreken waar bijna alleen Mennonieten wonen. Het lijkt me heel boeiend. Nu maar afwachten of er ook een officiële uitnodiging komt.

Schok

De doopsgezinde beweging is niet gesticht door Menno Simons. Ze is ontstaan in Zürich, waar de hervormer Huldrych Zwingli hen met kracht bestreed. „Als jullie graag ondergedompeld willen worden, zullen we jullie een handje helpen”, zei Zwingli en verdronk de doopsgezinde leiders in het Zürchermeer. Sommige doopsgezinden vluchtten naar het noorden, en zo leerde ook Menno Simons hen kennen.

Door deze contacten ontwikkelde hij steeds meer hervormingsgezinde denkbeelden, die hij ook aan zijn parochianen begon te onderwijzen. Die gingen daar consequenter mee om dan hijzelf en traden uit de kerk. Enkelen van hen werden door de overheid gevangengenomen en in 1535 te Leeuwarden in het openbaar terechtgesteld. Dat betekende een schok voor pastoor Menno Simons. Hij had deze mensen de nieuwe denkbeelden bijgebracht, maar er zelf niet de consequenties uit getrokken. Nu zette hij de beslissende stap en trad uit. Hij begon in de geest van de hervorming (doopsgezinde variant) te preken, waardoor in Fryslân en daarbuiten, tot Duitsland aan toe, vele doopsgezinde gemeenten ontstonden.

Ik houd van deze Friese Menno vanwege zijn enorme moed en pioniersgeest. Hij was niet bang om van overtuiging te veranderen, én die nieuwe overtuiging uit te dragen, én de consequenties uit de nieuwe overtuiging te trekken, wat ook de prijs mocht zijn die hij daarvoor moest betalen.

Prof. dr. Willem J. Ouweneel doceert aan de Evangelische Hogeschool in Amersfoort, de Evangelische Theologische Faculteit in Leuven en de Evangelische Theologische Academie in Zwijndrecht en is auteur van vele boeken op het terrein van theologie en filosofie.